

KẾT QUẢ

Đánh giá môi trường chiến lược các đập thủy điện dòng chính Mekong

Đối với Đồng bằng Sông Cửu Long
của Việt Nam

Nguyễn Hữu Thiện
Trưởng nhóm quốc gia
Nhóm tư vấn Đánh giá Môi trường Chiến lược các đập dòng chính
Mekong

Cấu trúc bài trình bày

1. Ngoài Nông nghiệp & Thủy Sản, ĐBSCL có tiềm năng gì khác không?
2. Các đập thủy điện dòng chính Mekong mang lại lợi ích gì cho VN?
3. Tổn thất là gì và bao nhiêu?
4. Thủy sản nuôi có thay thế được thủy sản tự nhiên không?
5. Những điều chưa chắc chắn.
6. Kết luận

1. Ngoài Nông nghiệp và Thủy Sản, ĐBSCL còn ngành gì khác quan trọng?

- Nguồn lực con người thấp
- Ít tiềm năng mỏ, khoáng sản
- Ít rừng
- Nhiều ngành công nghiệp, dịch vụ là phụ thuộc vào nông nghiệp/thủy sản (chế biến thủy sản, chế biến nông sản, vận chuyên thủy sản, nông sản, du lịch)
- Nông nghiệp và thủy sản chính là hai trụ cột chính của ĐBSCL.

2. Các đập thủy điện dòng chính Mekong sẽ mang lại lợi ích gì và bao nhiêu cho Việt Nam?

- **LỢI ÍCH VỀ ĐIỆN**
- VN sẽ mua được điện từ các đập (không phải miễn phí).
- Giá sản xuất điện từ đập thủy điện phụ thuộc vào chi phí xây và vận hành đập
- Chi phí xây và vận hành đập phụ thuộc vào hình dáng, cấu trúc đoạn dòng sông, lưu lượng, và thế năng của nước.
- Chi phí xây các đập không giống nhau, giá sản xuất điện cũng sẽ khác nhau.
- Giá điện mua không phải tính ngay ở đập mà phải tính ở biên giới (có tính tiền thuế, tiền chuyển tải).

- *Thỏa mãn bao nhiêu trong tổng nhu cầu? 4.4% vào năm 2025 (cần phải có 23 dòng sông Mekong mới đáp ứng được tổng nhu cầu)*
- *Tổng phân lợi ích của VN từ các đập là 5%.*
- *Giá điện mua từ các đập nên được so với các phương án thay thế khác (sản xuất bằng dầu, năng lượng gió).*
- *Hợp đồng bán điện có chắc chắn không? Trường hợp đã xảy ra ở Chile năm 2001: Argentina ngưng cung cấp gas cho Chile khi trong nước bị thiếu.*

3. Tổn thất sẽ là bao nhiêu?

- **THỦY SẢN TỰ NHIÊN:**
 - *220,000-440,000 tấn/năm (chỉ tính riêng cá trắng di cư)*
 - *2,500 USD tấn~0.5-1.0 tỉ USD/năm*
 - *35% là cá trắng, 65% là cá đen*
 - *Cá đen ăn cá trắng; không có cá trắng, cá đen cũng mất*
 - *Chỉ riêng tổn thất này đã là lớn hơn lợi ích của thủy điện mang lại*

3. Tổn thất sẽ là bao nhiêu?

- **PHÙ SA**

- Chưa có nghiên cứu giá trị bằng tiền của phù sa đối với nông nghiệp
- Không có phù sa thì cần bao nhiêu phân bón bù vào cho nông nghiệp.
- Mất dinh dưỡng của toàn hệ thống (đất bị chai, hệ sinh thái mất dinh dưỡng)

3. Tổn thất sẽ là bao nhiêu?

- **SẠT LỖ:**

- “Nước đói phù sa” gây sạt lở. Tổn thất là bao nhiêu?

- **SỰ DỊCH CHUYỂN NHANH, KHÓ TIỀN ĐOÁN CỦA RANH GIỚI MẶN**

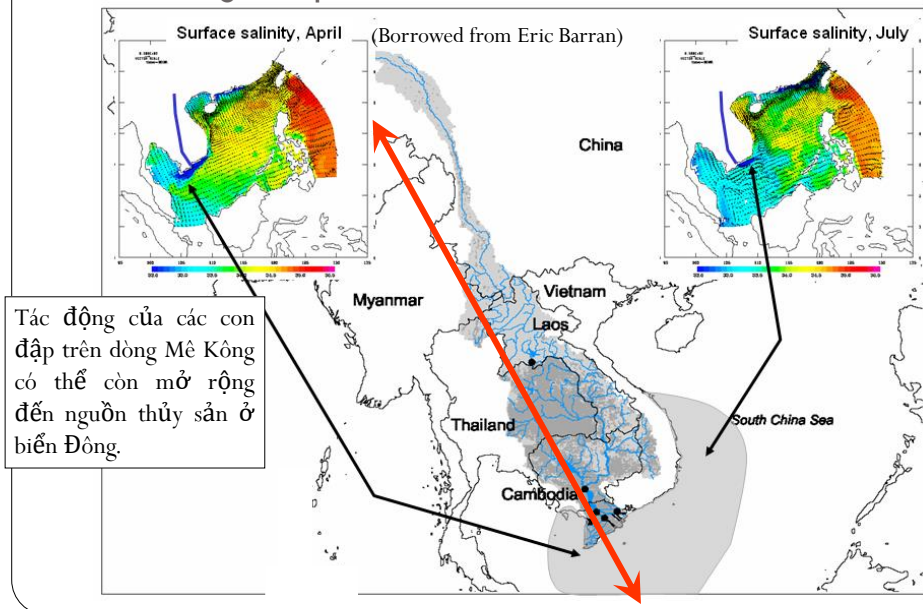
- Các đập này không cắt lũ vào mùa lũ (đập dâng)
- Làm kiệt thêm dòng chảy mùa khô, mặn sâu hơn
- Các đập này do những nhà đầu tư tư nhân làm chủ và vận hành
- Ranh giới mặn phụ thuộc vào sự vận hành của các đập này
- Việc điều phối vận hành là điều không tưởng.
- Ranh giới mặn sẽ di chuyển lên xuống nhanh chóng và khó tiên đoán
- Việc dịch chuyển nhanh chóng của ranh giới mặn làm cho hệ thống canh tác khó thích nghi (tôm hay là lúa?)

3. Tồn thất sẽ là bao nhiêu?

• THỦY SẢN BIỂN

- Lưu vực Mekong không phải kết thúc ở bờ biển;
- Cả một vùng biển rộng lớn phụ thuộc vào nguồn dinh dưỡng của sông Mekong đưa ra;
- Ví dụ: Australia có bờ biển dài 31,218 km; và một vùng biển rộng 16 triệu km², nhưng Australia không thuộc top 50 các quốc gia thủy sản trên thế giới vì: (a) phần lớn đất Australia là sa mạc, nghèo dinh dưỡng, vùng biển Australia vì vậy cũng là “sa mạc”, nghèo sự sống;
- Đến nay chưa có nghiên cứu về vai trò phù sa Mekong đối với vùng biển Việt Nam.

Mekong fish production = freshwater + coastal

Ô NHIỄM

- Năng lượng dòng chảy giảm
- Giảm khả năng rửa trôi
- Phân bón tăng lên; ô nhiễm đô thị

4. Thủy sản nuôi có thay thế được thủy sản tự nhiên không?

- a. Thủy sản nuôi cũng khó đứng vững (năm nay người dân nuôi cá trên đồng phải bơm nước vào; người nuôi cá bè cũng điều đứng).
- b. Nếu chỉ nuôi bằng thức ăn công nghiệp thì chi phí quá cao, không lãi.
- c. Thức ăn công nghiệp dựa vào cám từ lúa và bột cá biển; thiếu phù sa Mekong, cá biển sẽ giảm.
- d. 1 tấn cá tra cần 1.6-1.7 tấn thức ăn công nghiệp; 1 tấn cá lóc cần 5 tấn cá con.
- e. Chim cò, rùa rắn ăn/phụ thuộc vào cá tự nhiên.
- f. Cá tự nhiên là nguồn dinh dưỡng chính của người nghèo

5. Còn quá nhiều điều chưa chắc chắn

- a. *Tổn thất về thủy sản (Thủy sản tự nhiên nước ngọt, Thủy sản nuôi, Thủy sản biển)*
- b. *Tổn thất về nông nghiệp do tổn thất phù sa rất lớn nhưng chưa rõ.*
- c. *Tổn thất domino lên các ngành công nghiệp, dịch vụ phụ thuộc vào nông nghiệp và thủy sản (chế biến, vận chuyển, du lịch)*
- d. *Tổn thất về sạt lở*
- e. *Sự dịch chuyển của ranh giới mặn*
- f. *Nguy cơ vỡ đập: không thể đảm bảo là 100% an toàn.*

5. Kết luận

- a. *Lợi ích không đáng kể và có thể thay thế được.*
- b. *Danh sách dài các tổn thất*
- c. *Ảnh hưởng đến những thế mạnh trụ cột của ĐSBCL (nông nghiệp, thủy sản)*
- d. *Từ ảnh hưởng lên các trụ cột chính, ảnh hưởng domino lên các ngành khác (chế biến, vận tải, du lịch)*
- e. *Người nghèo bị ảnh hưởng nặng nề nhất*
- f. *Còn rất nhiều điều không chắc chắn.*
- g. *Tổn thất là vĩnh viễn và không phục hồi được.*
- h. *Tác động của thủy điện sẽ làm giảm khả năng thích ứng với biến đổi khí hậu.*
- i. *Người nghèo làm nghề liên quan đến cá có thể sẽ phải bỏ xứ ra đi tìm kế mưu sinh (việc này đã xảy ra năm nay do không có cá).*
- <http://vietnamnet.vn/hcm/201010/Mien-Tay-doi-lu-944381/index.htm>